

TOIMENPIDEALOITE 113/2004 vp

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdot

Eduskunnalle

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on saanut käsiteltäväkseen lain sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehtojen vaatimusten muutoksesta (HE 226/2004 vp). Asiaa on valmisteltu jo vuosia, ja kelpoisuusehtojen tarkistaminen on koettu kauan tärkeäksi alan toimijoiden keskuudessa ja varhaiskasvatuksen kouluttajien (yliopistollinen lastentarhanopettajakoulutus) taholla. Tavoitteena on ollut vahvistaa kasvatustieteen koulutuksellisen osaamisen tasoa varhaiskasvatuksessa ja erityisesti vaativissa esimiestehtävissä. Lakiesitys on oikean suuntainen hallinnollisissa tehtävissä toimivien osalta.

Päiväkodin johtajan tehtävien kelpoisuuksia ei tässä kuitenkaan olla muuttamassa. Päiväkodin johtajien pätevyys- ja osaamisvaatimukset tulisi myös sisällyttää lakimuutokseen. Myös päivähoito- ja kasvatusalalla johtavilla tulisi olla vastaavantasoinen koulutus kuin johto- ja esimiestehtävissä opetustoimen puolella tai sosiaalityössä eli ylempi korkeakoulututkinto laadun turvaamiseksi.

Tämän päivän haasteita varhaiskasvatuksessa ovat muun muassa erityistuen tarpeessa olevien lasten määrän lisääntyminen ja näiden lasten kuntoutuksen sisällyttäminen osaksi päivähoitopäivää, perheiden sosiaalisten ja kasvatuksellisten ongelmien monimutkaistuminen, maahanmuuttajalasten määrän kasvu, moniammatillisen (henkilöstön koulutuksen kirjavuus, ulkoisten yhteistyökumppaneiden lisääntyminen) yhteistyön huomattava lisääntyminen osaamisvaatimuksiin ja tiukentuneet taloudelliset resurssit.

Näistä haasteista selviytymisessä tarvitaan osaa-vaata ja nykyajattelun mukaan teoreettista, tieteen perustuvaa osaamista käytännön osaamisen ja työkokemuksen lisäksi. Esimiestehtävät ovat vaativia ja vastuullisia tehtäviä, joissa ollaan vastuussa sekä omasta että henkilöstön toimista työssä. Henkilöstöltä odotetaan myös jatkuvaa muutoksiin sopeutumista ja motivaatiota koulutautua siten, että se pystyy ottamaan huomioon muuttuvan yhteiskunnan tarpeet ja tulevaisuuden vaatimukset lasten ja heidän perheidensä kanssa toimittaessa. Tässä tulisi esimiehen olla askeleen edellä suunnannäyttäjänä omalla osaamisellaan ja syvällisellä teoreettisella asiantuntemuksellaan. Esimiehen ammatillinen osaaminen lisää myös turvallisuudentunnetta alaisissa.

Päivähoitoalalla henkilöstön jaksamisesta puhutaan paljon. Koulutuksella ja hyvällä alan osaamisella ja tehtävien hallinnalla — ja ammatitaitoisien esimiehen tuella — tuetaan nimenomaan tehtävistä suoriutumista ja jaksamista. Lopputuloksena ovat sekä tyytyväiset lapset, perheet että henkilöstö. Jos henkilö joutuu tehtäviin, joihin hänellä ei ole riittävää koulutusta eikä hän tunne työn vaatimia orientaatioita, hän joutuu liian suuren taakan eteen ja uupuu. Toinen syy uupumisiin on tietenkin resurssien ongelmat nykyisessä taloudellisessa tilanteessa.

Lakiesityksessä on erinomaista uudistaa varhaiskasvatuksen hallinnossa ja suunnittelutehtävissä olevien työntekijöiden kelpoisuus ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi. Tässä tulisi mai-

nita myös erityisesti kasvatusalan tutkinnot (kasvatustieteen maisteri varhaiskasvatuksen tai erityispedagogiikan alueelta). Lakimuutoksen tulisi sisältää myös päiväkodin johtajien kelpoisuusehtojen muutokset siten, että heiltäkin vaadittaisiin tietyn siirtymäkauden jälkeen uusissa viroissa kasvatustieteen maisterin tutkinto. Mikäli lakiesitys hyväksyttäisiin ilman näitä korjauksia, voitaisiin kysyä seuraavaa:

— Ovatko kasvatus-, hoito- ja opetustehtävät varhaiskasvatuksessa vähempiarvoisia kuin perusopetuksessa ja muilla rinnakkaisaloilla (koulujen rehtorit, sosiaalityön esimiehet), jos esimiestehtäviä voivat hoitaa perustutkinnon suorittaneet eivätkä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet?

— Onko selvitetty perin pohjin, miksi kasvatustieteen kandidaatiksi ja kasvatustieteen maisteriksi opiskelevat hakeutuvat muihin tehtäviin tai jatkamaan opintojaan esimerkiksi opettajan-koulutuslaitoksessa? Jos kelpoisuusehdot tukisivat nykyisen koulutusjärjestelmän tuottavia tutkintoja uusilla mahdollisuuksilla, uskoisin, että päivähoitoon myös jäisi pitkän ja hyvän koulutuksen saaneita osaajia. Tulevaisuudessa tämä varmistaisi todellisen laadun päivähoidossa, kun vahva peruskoulutus täydentyy työkokemuksella.

Varhaiskasvatuksen ydinosaamisen arvostus (hoito, kasvatus, opetus nimenomaan pedagogi-

sesta näkökulmasta) on viime vuosina vähentynyt ja vastaavasti sosiaalityön arvostus lisääntynyt. Tämä näkyy muun muassa valittaessa ammattilaisia toimiin ja virkoihin päivähoidossa esimerkiksi Jyväskylässä. Alalla tarvitaan monimuotoista osaamista, ja oppivan organisaation hengessä jokaisen osaaminen tulisi hyödyntää ja antaa sille tilaa. Työssä päivähoidossa on kuitenkin keskeistä lasten kehityksen ja kasvuprosessin ja siinä ilmenevien poikkeavuuksien tunnistaminen ja pedagogiikan tuntemus ja vahva osaaminen tämän päivän haasteissa. Parhaat valmiudet juuri tähän on nimenomaan varhaiskasvatuksen alan koulutuksen saaneilla ammattilaisilla. Päivähoidossa toki voi olla eri tavoin koulutettuja ammattilaisia, mutta esimerkiksi lastentarhanopettajien osuus koko henkilöstöstä maassa on muistaakseni ainoastaan noin 40 %. Päivähoidon toiminta perustuu hyvään yhteistyöhön ja kumppanuuteen lasten vanhempien kanssa, ja tässä voi olla erilaisia näkökulmia ja erilaista osaamista omaavia ammattilaisia.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perusteluissa mainittujen tekijöiden ottamiseksi huomioon käsiteltäessä lainsäädännön muutosta sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 2004

Petri Neittaanmäki /kesk